

Жеңил китептер

Ә. Күрчәли: „ҮЛКӨР“

Унутулмас шаиримиз Әлиага Күрчәлинин «Үлкөр» наشريятты тәрәфиндән чалдан чыккан «Үлкөр» атлы китабыны магаздан аланда үрәжим һәзини бир кәдәр титрәтди. Амма ону јаваш-јаваш вәрегләдикчә, һәм тәзә, һәм дә көһнә шәрләри охурутча дујдум ки, бу кәдәр киләкилә әријр вә тамам јоха чыдыр.

Китап һәјәт ешги илә, арзуларла, хәјалларла, Вәтән, торпаг, севки киши мүтәддәс дујгуларла, инсаны көзәллијә, јашамага, гуруб јаратмага сәсләјән мотивләрлә әәнкиндир. Һәтта онун әмрүнүн ән чәтин күнләриндә јаздыгы әсәрләрдә белә күскүнлүк, бикәһлик, сојуглуг, бәдбинлик, сызылты, әһ-вај јохдур. Әксинә, мүбариз бир руһ, гәтијјәт, мөһкәм вә дөнмәз бир инан һәкимдир.

Бурада шаирин бүтүн әсәрләри верилмәсә дә, онун јарадычылығы үчүн сәчијјәән олан шәрләр, поэмалар јашшы, дүзкүн вә мәналы сечилмишдир. Мүхтәлиф китаплардан көтүрүлән шәрләр, поэмалар илә мүәллифин сон илләрдә јаздыгы јеңи әсәрләр арасындагы мөһкәм јашынлыг вә доғмалыг дәрһал нәзәрә чарпыр. Бу мүһүм чәһәт «Үлкөр» китабынын мүвәффегијјәтини, тамлығыны, бүтөлүшүн, еши заманда шаирин үрәк чырпынтыларыны, јарадычылығынын әсәс мотивләрини өзүндә әкс етдирир.

Әлиага Күрчәлинин поезиясы мәрдиклә, ишыгла, севки илә долу поезиядыр. Охучуларла ашыладыгы дујгулар мүтәддәс, тәмиз, нәчиб, көзәл дујгулардыр, о дәгигә әкс-сәдә берир, һәрәрәти үрәкдә галыр. Өз көкләри илә шәрминизин әһ-әһәләринә сых бағлы олан бу поезиянын мүәсир руһу күчлүдүр.

Ә. Күрчәлинин 1954-чү илә чалдан чыкмыш «Сәләм, кәләчәк илләр» атлы илк китабыны хәтирләдик. Көгүрүб бир анлыг бу тәзә китабы илә мүгајисә етмәк истәдик. Онларын арасында јерлә көј фәрги вардыр.

Илк китабта тәзә китап арасындагы узун мүддәт әрзиндә шаирин нечә марағлы јарадычылыг јолу кечдијини тәсәввүрә кәтирмәк чәтин дејил. Бу јолда ахтарышларда, негсанларда, јохушларенишләрдә өзүнү көстәрмиш вә ону индики сәхијјә кәтирб чыхармышдыр.

«Үлкөр» китабында топланан шәрләр, поэмалар мүхтәлиф мөвзуларда олса дә, марағлы, чанлы вә һәјәти әсәрләр киши охучуларын һүси-рәғбәтиниң газанмышдыр. Бу мәнада дашлар силсиләсиндән олан шәрләрин шөһрәти даһа кенишдир. Дашлар Ә. Күрчәлинин гәләминдә өз ади мәнасындан чыкмыш, чанланмыш, әдәби бир васитәјә чеврилә билмишдир. Ә. Күрчәли дашлары инсанларла, мүхтәлиф һәдисәләрлә, һәјәтлә, онун эидијјәтләри илә бағлы шәһидлә вәриәјә мүвәффәг олмушдур. Ади мәнасындан чыкыш даһа чох мәчәзи вә фәлсәфи мәна кәсб едән бу дашлар һағгында шәрләрин бәдин

дәјәри дә јүксәкир:

Даш инсан оғлунын сәв,
отагы,
Өләндә буз рәнкли мазары
олуб.
Дашлар дәјирманда ели
дајагы,
Һәјәлдә бир халгын
вүгары олуб!

Сәјәһәт дәфтәриндән олан шәрләр тәкчә тәәсүратдан ибарәт дејилдир. Ә. Күрчәли көрдүјү, кәздији јерләрдә тәзә фикирләрлә, дујгуларла, Вәтән һәсрәти илә јашајыр, заман, һәјәт һағгында дүшүнчәләра гапылыр, буларда мәәмулу, мәналы шәрләрин долгун минраларына чеврилир. «Британија дәфтәри» силсиләси мәһз белә јаранмышдыр.

Сәфәр шәрләриндә ики чәһәт хүсусилә габарытдыр. Онлардан бири вә ән мүһүмү мүәллифин мүбариз, вәтәнпәрвәр совет шаирин киши чыкыш етмәсидир. О, капиталист дүнјасынын ејбәчәрликләринәкәз јума билмир, мүәсәләрини јанындан сојутганлы, лагејд кечмир, јери кәләндә кәһ гәзәбләнир, кәһ да көврәлир. Икинчи чәһәт бу шәрләрдә Вәтән һәсрәти дујгусунун күчлү ифадә олунмасындадыр. «Нар әтри» шәри һәмин һәсрәтини тәрәнинүмүнә һәср олунмушдур. Үмуми сөзләрдән гачан шаир мәналы бир деталла буһу тәсирли вәриәјә нанл олмушдур:

Нә әсәсла сөјләјибләр
буһу бәс,

Куја олмур...
Куја олмур нар әтри.
Күләшәни јад өлкәдә
алар кәс,

Көрәчәкән,
көрәчәкән нар әтри!

Китабдагы бүтүн шәрләрдә вәтәндаш бир шаирин үрәји чырпыныр. Һәтта интим дујгуларындан, севки һисләриндән јазанда белә о, ирадәлидир, мөһкәмдир. «Кәдәк үзү күләјә» демәклә һәјәтин һәр чүр чәтинликләринә һазыр олдуғуну билдирир. Јүксәк, тәмиз, илаһи мөһәббәт көрәндә, инсанлары бир-биринә бағлајан һичрансыз, интизарсыз мунасибәтләр көрәндә «белә ола һәмишә» дејир:

Кәш ки, бүтүн севәләр
Бизим киши мөрүшә,
Белә ола һәмишә!

Бу, һәмзини үрәјиндән доған арзудур.

Мөһәббәт шаир үчүн һәјәт, гүвә мәнбәјидир, архадыр, дајагдыр, үмид ишыгыдыр, сәһрли бир аләмдир. Һәјәтин ағыр чағларында, хәстәханада белә бу мөһәббәтлә јашајыр, она инаныр:

Өлүм јалын дүшә билмир
Бирчә бөјүк мөһәббәтә,
Хәстәхана палтарында
Мән инандым бу һикмәтә.

Әлиага Күрчәлинин бүтүн поэтик јарадычылығы бөјүк мөһәббәтлә чиләланмышдыр. Јеңи «Үлкөр» китабы да һәмин бөјүк мөһәббәтиниң сонмәз улдузларындандыр.

Тоғиг МАҲМУД.